

K HISTORII ARCHEOLOGICKÉHO BĀDÁNÍ V REGIONU

Zpracovali Martina Beková a Bohumír Dragoun

Na archeologické nálezky ve sledovaném regionu naráželi lidé již odedávna. Pohled na ně se měnil a jejich význam pro poznání minulosti byl zhodnocen až v devatenáctém století. První doklad v literatuře doloženého nálezky pochází z roku 1779, kdy Karel Josef Biener rytíř z Bienenberku koupil v Dobrušce bronzový palstav – sekeru.^{1/}

Ovšem výkopy (nikoliv však výzkumy) probíhaly na archeologických lokalitách již dříve. Jejich cílem nebylo však poznání, ale snaha nalézt drahé kovy. Hrabě Chamaré hledal bájný poklad na hradě Poštestejně a na Velešově.^{2/} Doudlebští Bubnové kopali na záhadném vrchu Suchá u Rokytнице^{3/}, kde podle Alligerovy kroniky byl nalezen bronzový kotel. Opakovaně byly provedeny výkopy na zřícenině hradu v Libberku.^{4/}

Zájem o „starožitnosti“ postupně stoupá, a tak vzdělané vrstvy obyvatelstva pod vlivem velkých měst zakládají muzea i na venkově. Pro naši oblast je zajímavá krátká epizoda svázaná s hořickým rodákem Josefem Václavem Pelikánem, který v Týništi nad Orlicí založil v roce 1839 muzeum. S jeho odchodem muzeum zaniklo.^{5/} Podorlicko nezůstalo stranou zájmu archeologického bádání centrálních institucí. Již v roce 1870 prováděl Antonín Baum výzkumy v Tutlekách a Kostelci nad Orlicí.^{6/} Krátce na to zkoumal Jan Karel Hraše kostrové pohřebiště u románského kostela sv. Jakuba Většího na Vysokém Újezdě, odkud se zachoval překrásný popis nálezové situace.^{7/} Tento založením romantik, který se orientoval spíše na středověké lokality, prováděl v regionu výzkumy hned na několika pravěkých lokalitách (mohylníky Přepychy, Semechnice...). Výsledky své práce vesměs publikoval. V téže době usku-tečnil Josef Ladislav Píč, klasik české archeologie, výzkum mohylníku v lese Halín u Běstvin.^{8/} Na nížinné oblasti přiléhající k Hradecku, zejména Královu Lhotu a na Vysoký Újezd a okolí se zaměřil Josef Duška.^{9/} Nejen do oblasti Vysokého Újezda zajížděl také Ludvík Domečka – správce Městského muzea v Hradci Králové, který zachránil a zevidoval množství archeologických nálezů. Článkem shrnujícím zná-

1/ J. BIENENBERK, *Geschichte von Königgratz*, Praha 1780, s. 68–69.

2/ J. SLAVÍK, Bohumír Dragoun, *Příběhy hradu Poštestejna*, Orlické hory a Podorlicko, 14, 2006 s. 1–438.

3/ R. ZRŮBEK, *Hradiska a tvrze kraje Orlických hor I, II*, Rychnov nad Kněžnou – Ústí nad Orlicí, 1991, s. 1–260.

4/ B. DRAGON, *Soubor šipek z hradu Rychinberk (kat. Liberk okr. Rychnov nad Kněžnou)*, Panorama 16, Dobré 2008, s. 107–108.

5/ A. FLÍDR, *Dějiny archeologického bádání na Podorlicku*, Orlické hory a Podorlicko 19, Rychnov nad Kněžnu 2005, s. 57–84.

6/ A. BAUM, *Z počítí Orlického*, Památky archeologické VIII, 1870, s. 1–510.

7/ J. K. HRAŠE, *Neue archéologische Fundore in Böhmem, Mittheilungen der k.k. Centralcommission für Forschung und Erhaltung der Baudenkmale*, In: K. SKLENÁŘ, 1975: Archeologické nálezky z Čech ve vídeňských časopisech do roku 1918, Zprávy Čs. společnosti archeologické XVII, Praha-Brno-Nitra, 1878, s. 1–259.

8/ J. L. PÍČ, *Starožitnosti země české*, Praha 1899, II., s. 1–25, III., s. 1–338.

9/ J. DUŠKA, *Újezd Vysoký a jeho památnosti*, Ratiboř IV, Jaroměř č. 8, 1885.

mé archeologické nálezy v Podorlicku „Krajina při Divoké Orlici a jejich přítocích v době Předhistorické“ položil základ zpracování nejstarších dějin oblasti.^{10/}

Mimo tyto osobnosti působili na poli archeologie působili i lokální sběratelé, např. lesmistr Josef Bašek v Klášteře nad Dědinou, Vincenc Linger v Lípě nad Orlicí či hajný Josef Kný v Přestavlkách a Josef Prokeš ve Vamberku.^{11/} Hajný Kný spolu s Augustem Sedláčkem položili sondu na hrádku Dřel u Přestavlk.^{12/} Vincenc Linger na svém poli a posléze okolních pozemcích zachránil kolekci antických mincí, která se stala základem numismatické sbírky Čapkova újezdního muzea v Týništi nad Orlicí, odkud se pak dostaly do sbírky muzea v Rychnově nad Kněžnou a později do Krajského muzea v Pardubicích.^{13/}

Mezi vlastenecké průkopníky a sběratele patřil také vamberecký učitel Josef Prokeš působící v místní škole v letech 1869–1891. Byl zaníceným sběratelem a regionalistou. Pozoruhodná byla především jeho numismatická sbírka. Pokoušel se založit ve Vamberku muzeum, ale jeho smrt dílo překazila. Po něm čile navázal Josef František Král, následovatel Josefa Kalouska a Klimenta Čermáka, který své poznatky o archeologických nálezích shrnul v úvodní části pojednání o historii Vamberka.^{14/} Množství informací o drobných nálezích z našeho regionu máme i díky Josefu Gothardovi Laškovi.^{15/}

Kolem roku 1890 vrcholil snaha o vytvoření muzeí v Kostelci nad Orlicí a Rychnově nad Kněžnou. I když aktivity prvně jmenované instituce vydržely jen několik desetiletí a u druhé pak v roce 1908 převzalo sbírky město – základ byl položen.^{16/} Obě muzea započala svoji akviziční činnost a díky ní doputovalo množství archeologických nálezů od drobných nálezců do sbírek.

Nejstarší skutečně odbornou aktivitou byl výzkum pohřebišť popelnicových polí v Třebešově, realizovaný v letech 1909–1911 a to muzeem z Hradce Králové (F. Žaloudek) a Národním muzeem (laborant Landa), na vykopávkách se posléze podílelo i rychnovské muzeum.^{17/} Výsledky výzkumů a získaných nálezů byly představeny na výstavě v kostele sv. Václava na Rabštejně v Kostelci nad Orlicí. Slavnostního otevření dne 28. září 1923 se zúčastnil Ludvík Domečka a Karel Reichl.^{18/} Další navazující aktivitou byl výzkum pohřebišť z období popelnicových polí v Kostelci nad Orlicí, probíhající v letech 1926–1928 na pozemcích velkostatku hraběte Kin-

10/ L. DOMEČKA, *Krajina při Divoké Orlici a jejich přítocích*, Hradec Králové 1935.

11/ B. DRAGON – J. KREJČÍ, *Soupis pravěkých lokalit a území okresu Rychnov nad Kněžnou*, strojopis – ulož. MGOH Rychnov n. K., 1989, s. 1–3.

12/ E. KOSINA, *Památná Homol a okolí II., Dějiny, pověsti a popis pozoruhodností kraje*, Chocně 1937, s. 1–76.

13/ K. V. LINGER, *Nález římských peněz v Lípě u Týniště n. Orlicí, Staré Třebechovice*, Třebechovice 1939, s. 6–9.

14/ J. F. KRÁL, *Paměti města Vamberka nad Zdobnicí*, Praha 1927, s. 1–399.

15/ J. G. LAŠEK, *Hejtmanství Rychnovské, Nástin historicko-topografický, díl I.*, okres Kostelec nad Orlicí. Velké Meziříčí 1884, s. 1–331.

16/ M. BEKOVÁ – J. MILITKÝ, *Pravěké osídlení na území města Kostelec nad Orlicí, Vrcholný středověk a raný novověk ve světle archeologických pramenů* in: Kostelec nad Orlicí v zrcadle času, Kostelec nad Orlicí 2016, s. 304–310.

17/ V. VOKOLEK, *Pohřebišť a sídliště lidu popelnicových polí v Třebešově*, Hradec Králové 1966, s. 1–99.

18/ B. DRAGON – J. KREJČÍ, *Soupis pravěkých lokalit a území okresu Rychnov nad Kněžnou*, strojopis – ulož. MOH Rychnov nad Kněžnou 1989, s. 1–3.

ského. Na místo nálezu přijel nejen Ludvík Domečka, ale i ředitel Archeologického ústavu v Praze Karel Buchtela a budoucí vedoucí výzkumu Jaroslav Böhms. Hlavní tíhu výzkumu zde nesl Státní archeologický ústav v Praze, zastoupený Jaroslavem Böhmem, k výzkumu se přidalo i městské muzeum z Kostelce nad Orlicí, především v osobě Václava Morávka.^{19/} Bylo prozkoumáno celkem 80 hrobů. Ve Vamberku v roce 1924 začalo pracovat Lützowovo muzeum, jehož kurátorem se stal erudovaný amatér Josef Černý, „rolník z Vamberka“, jak sám sebe označuje. Pod metodickým vedením Ludvíka Domečky prováděl drobné výzkumy v Doudlebách, Hradisku nad Peklem, Lupenici, ale i v Domašíně.^{20/,21/} Nálezy z těchto výzkumů pak ukládal v nově zřízeném muzeu, stejně jako dary jiných nálezců. Ve stejné době začalo opět pracovat muzeum v Rychnově nad Kněžnou. Správcem byl PhDr. Karel Březina a po jeho odchodu byl správou sbírek pověřen PhDr. Eduard Weis, který práci dokončil. Stejně tak se díky Václavu Morávkovi obrodilo i muzeum v Kostelci nad Orlicí. Morávek po dřívějších zkušenostech pokračoval v drobných archeologických výzkumech v Kostelci na náměstí.^{22/}

Akviziční činnost na Dobrušsku od roku 1931 zajišťovalo postupně se rodící městské muzeum, jež bylo otevřeno v roce 1937. V jeho sbírkách skončila řada nálezů především z historického jádra města a část jich byla předána do muzea v Hradci Králové. Ovšem již v této době působí na Dobrušsku Jan Klen, který množství nálezů nejen zachycuje, ale také sám činí. Jeho aktivity však stoupají až v poválečném období. Drobně se dotkl archeologie také peččínský učitel Jan Krčmář^{23/} a na Dobrušsku Václav Vodák.^{24/}

Po stu letech bylo muzeum obnoveno i v Týništi nad Orlicí. Do čela se postavil Ing. Alois Čapek, jehož jméno muzeum neslo až do svého zániku. Další činnost muzea přerušila válka. Svůj nelehký úkol malá muzea splnila. Obeznamenala širokou veřejnost s hodnotou a významem archeologických památek a získala do svých sbírek nálezy, které by byly jinak ztraceny. I když byla muzea pro veřejnost uzavřena, jejich činnost neustala. Badatelé, např. Jan Filip v Kostelci nad Orlicí a František Hříšný v Týništi nad Orlicí dokumentovali a publikovali sbírky. V této těžké době prováděl Klub českých turistů v letech 1939–1941 práce na hradě Potštejně a při nich narazili i na archeologické nálezy.^{25/}

Po 2. světové válce byla muzea připojena k městským správám. Tím se vyřešila jejich ekonomická situace a s úplnou profesionalizací archeologie ztrácí malá muzea mož-

19/ M. BEKOVÁ – J. MILITKÝ, *Pravěké osídlení na území města Kostelec nad Orlicí, Vrcholný středověk a raný novověk ve světle archeologických pramenů* in: Kostelec nad Orlicí v zrcadle času, Kostelec nad Orlicí 2016, s. 1–304–310.

20/ B. PAVEL, *O vzniku a osvětové činnosti Městského muzea ve Vamberku*, Orlické hory a Podorlicko 1, 1968, s. 180–182.

21/ J. ČERNÝ, *Milhavé obrázky minulých věků z Doudleb, Vyhnanova a Příkaz*. Vamberk 1937, s. 1–48.

22/ M. BEKOVÁ – J. MILITKÝ, *Pravěké osídlení na území města Kostelec nad Orlicí, Vrcholný středověk a raný novověk ve světle archeologických pramenů* in: Kostelec nad Orlicí v zrcadle času, Kostelec nad Orlicí 2016, s. 1–304–310.

23/ J. KRČMÁŘ, *Obec Pečín v Orlických horách, Vlastivědný popis*. Vamberk 1936, s. 17–18.

24/ V. VODÁK, *Předhistorie Novoměstska nad Metují, Od Kladského pomezí III*, Nové Město, 1925–1926, s. 12.

25/ M. FLÉGL, *Ke stavebnímu vývoji a konzervaci hradu Potštejna*, Památky a příroda, VII, č. 7, 1982, s. 400–404.

nost výzkumných akcí. Jejich úlohu přejímá archeologické pracoviště v muzeu v Hradci Králové nebo Státní archeologický ústav v Praze. Minimální pokrytí odlehlejších regionů řeší archeologický ústav patronáty svých zaměstnanců nad jednotlivými oblastmi, vesměs jejich rodištěm, případně místem, ke kterému měli užší vztah. Výsledkem tohoto patronátu byla například částečná záchrana sídliště doby laténské a hradištního období v cihelně na okraji Kostelce nad Orlicí, kde v letech 1957 a 1958 prováděl výzkum Miroslav Richter ze Státního archeologického ústavu v Praze.^{26/}

Mnoho drobnějších terénních zásahů v padesátých letech se podařilo alespoň částečně ošetřit pracovníkům královéhradeckého muzea, zejména Vítu Vokolkovi. Byly to akce v Bolehošti, Doudleboch nad Orlicí a sběry v Tutlekách a Kostelci nad Orlicí. V padesátých a šedesátých letech vrcholil především v okolí Dobrušky prospekční činnost dobrušského amatérského archeologa Jana Klena, který sbírá pravěké nálezy i z širšího okolí. Díky němu se podařilo zachovat osteologický a archeologický materiál ze středopaleolitického nálezů z Vlčkovy cihelny v Dobrušce – Křovicích. Nalezené kosti koně sprašového, pratura/zubra, jelena lesního a mamuta srstnatého byly později předány do Městského muzea v Dobrušce.^{27/} Práce Jana Klena inspirovala i další amatéry a jeho příkladu následoval Jan Němeček z Českého Meziříčí či Oldřich Kašpar z Vojenic. Jan Klen také spolupracoval s profesionály. Jeho paleolitické nálezy zhodnotil Karel Žebera a úzce spolupracoval i se Slavomilem Venclem.^{28/} Kromě paleolitických nálezů se zasloužil i o zachycení depotu bronzových srpů v Čánce. Sběrka, jejíž část byla předána do Městského muzea v Dobrušce, byla zdokumentována PhDr. Martinou Bekovou na počátku 90. let 20. století (soukromá část, která zůstala v rukou dědiců).

Od roku 1960 byla těžbou travertinu intenzivně narušována, jak se později ukázalo, velmi významná polykulturní lokalita v Bolehošti. Po upozornění geologického dozoru J. Zemana zde základní ošetření situace provedl PhDr. Vít Vokolek, zpracování lokality se však nedostalo dále než na úroveň nálezové zprávy.

V letech 1966–1980 bylo místo archeologa v Okresním muzeu v Náchodě obsazeno Mgr. Václavem Tocháčkem. Ten do oblasti zajížděl sporadicky a jeho zájem se soustředil na sklářskou problematiku. Spolu s etnografem PhDr. Rudolfem Zrůbkem provedl sondáže na barokních sklárnách ve Staré Huti, Černé Vodě, Říčkách v Orlických horách i Trčkově.^{29/} Nálezy, bohužel bez jakékoliv průvodní zprávy, byly částečně uloženy v Okresním muzeu Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Tato dvojice provedla rovněž sondáže dvou panských sídel – na Bezděkově a na blíže neuvedené lokalitě v Javornici.^{30/}

26/ M. RICHTER, *Pravěk Kostelecka a nové archeologické nálezy*, Hradecký kraj 2, 1958, s. 125–134.

27/ J. PTÁČEK, *Vlastivědný pracovník a amatérský archeolog Jan Klen z Dobrušky*, Muzejní a vlastivědné práce IV., 1984, s. 233–235.

28/ S. VENC, *Mladopaleolitické a mezolitické osídlení v Dobrušce*, AR XXXIV., 1981, s. 353–360.

29/ V. TOCHÁČEK, *Průzkum zaniklých skláren v Orlických horách 1971*, Orlické hory a Podorlicko 6, 1974, s. 415–417.

30/ A. FLÁDR, *Dějiny archeologického bádání na Podorlicku*, Orlické hory a Podorlicko 19, Rychnov nad Kněžnou 2005, s. 71.

V 70. letech působil v muzeu jako dobrovolný pracovník kontroverzní L. Šíma.^{31/} Jeho zásah do sbírkového fondu a soupisu lokalit byl napravován dlouhá léta. V letech 1979–1985 byl pod vedením PhDr. Václava Šplíchala ve spolupráci s PhDr. Rudolfem Zrubkem realizován výkop zaniklé barokní sklárny v poloze na Cikánce.^{32/} Odborný dohled při výzkumu poskytl PhDr. Antonín Hejna, CSc. z Archeologického ústavu ČSAV a PhDr. Dagmar Hejdová, CSc. z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Specialistka na sklárny, E. Černá pak provedla základní dokumentaci toho, co zbylo. Většina nezpracovaného materiálu byla uložena v Muzeu zimních sportů, turistiky a řemesel v Deštném v Orlických horách.

V 80. letech se nezávisle na sobě objevila skupina amatérských prospektorů spolupracujících jak s Krajským muzeem východních Čech v Hradci Králové, tak přirozeně i s Okresním muzeem Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Okruh příznivců archeologie se rekrutoval z přátel PhDr. Jiřího Kalfersta a později i jeho „žáků“. Sběry prováděli Mgr. Jan Boček, Mgr. Jaroslav Podzimek, Ing. Ladislav Libotovský, Ing. Jiří Slavík, PhDr. Jiří Militký, Mgr. Bohumír Dragoun. Poslední dva pak nastoupili profesionální dráhu. Přehled jejich akcí a sbírkových akvizic je k dispozici v jednotlivých číslech Zpravodaje královéhradeckého muzea, v pravidelné rubrice „Přírůstky archeologické sbírky AO“.

Jediným větším odborným výzkumem realizovaným v té době na Rychnovsku bylo pokračování vykopávek na dříve zmíněném pohřebišti popelnicových polí v Kostelci nad Orlicí, které se postupně dostávalo do pásma ohroženého těžbou cihelny. Výzkum prováděl Vít Vokolek z hradeckého muzea.^{33/34/} Nálezy z tohoto výzkumu se dostaly do sbírky provádějící organizace, nálezy z prvorepublikových výzkumů přešly přes kostelecké a týništské muzeum do rychnovské sbírky.

ZŘÍZENÍ STÁLÉHO ARCHEOLOGICKÉHO PRACoviŠTĚ

Poprvé bylo odborné archeologické místo obsazeno po roce 1985 nástupem PhDr. Martiny Bekové a po jejím návratu z mateřské dovolené v roce 1989 byla archeologie oficiálně zařazena do její náplně práce. Od této doby provádí muzeum standardními metodami archeologické dozory na většině staveb regionu, v případě nálezů archeologických situací pak záchranné archeologické výzkumy. Významnou posilou se stal Mgr. Bohumír Dragoun, který nastoupil do muzea v roce 1995. Prvotní sběrnou oblastí byla oblast Orlických hor od Nového Města nad Metují po Kralicko a částečně i okolí Vysokého Mýta a Svitav. Archeologická pracoviště v těchto místech neexistovala a bylo třeba alespoň základně podchytit porevoluční stavební boom, zejména na poli telekomunikací a plynofikace. S postupným obsazováním archeologických míst na okolních muzejních pracovištích se spravované území ustálilo na oblast rychnovského okresu a s ním těsně související Nové Město

31/ L. ŠÍMA, *Doba hradištní*, strojepis uložen. MOH Rychnov nad Kněžnou 1972.

32/ V. ŠPLÍCHAL, *Významný objev pod Šerlichem v Orlických horách*, Orlické hory 82/1 (jaro – léto), Rychnov nad Kněžnou 1982, s. 20–26.

33/ V. VOKOLEK, *Východočeská halštatská pohřebiště*, Pardubice 1999, s. 70–78.

34/ V. VOKOLEK, *Pohřebiště lužické kultury ve východních Čechách – I. a II*, Fontes Archeologici Pragenses 27, Praha 2003, I – s. 132–133, II – s. 471–472.

Obr. 19, 20. Pohřebiště popelnicových polí, školní výzkum ve Vojenicích, 2014–2016. Kamenná plenta hradiště nalezena při archeologickém průzkumu v Opočně, 2010. Foto M. Beková.

nad Metují, ačkoliv na základě licence na provádění záchranných archeologických výzkumů přidělené v roce 2006 může muzeum působit v celém Královéhradeckém kraji a v Pardubickém kraji na okrese Ústí nad Orlicí.

V současné době má archeologické pracoviště 3 stálé zaměstnance: Martinu Bekovou (archeoložka), Bohumíra Dragouna (archeolog) a Jitku Kadeřávkovou (dokumentátorka). Na zajišťování záchranných archeologických výzkumů spolupracuje toto pracoviště s řadou institucí a jednotlivců. Díky spolupráci se stále čtenějším aktivem amatérských zájemců o archeologii se daří v dříve opomíjeném regionu objevovat stále nové lokality, případně zachraňovat naorávané nálezy na sice již známých, ale dosud nezkoumaných lokalitách. Archeologickému pracovišti se podařilo prozkoumat více než dvacet větších terénních odkryvů v mateřském regionu a na přilehlém Orlickoústecku, tamtéž i několik stovek drobných archeologických záchranných akcí. Mezi nejvýznamnějšími odkryvy lze uvést záchranný výzkum na pohřebišti v Kostelci nad Orlicí, v Hrošce (předkolonizační usedlost), nález Kosmou uváděného hradiště v Opočně^{35/}, průzkum zakládacího horizontu města v Novém Městě nad Metují a v tomtéž místě i hradiště popelnicových polí. V postupně sledovaných menších odkryvech objevuje původní dispozici cisterciáckého kláštera v Klášteře nad Dědinou.

Archeologické pracoviště se soustřeďuje na důsledné sledování staveb v jádrech podorlických měst, zlomky zkoumaných situací jsou často jedním z nejvýznamnějších pramenů k nejstarším dějinám našeho regionu.^{36/,37/} Poslední roky se v letních měsících archeologické oddělení věnuje záchraně naoraného pohřebiště popelnicových polí ve Vojenicích, kde vede praxi pro studenty archeologie Karlovy uni-

35/ M. BEKOVÁ, *Opočno – Trčkov náměstí – objev raně středověkého hradiště uváděného v Kosmově kronice*, Zprávy ČAS Supplementum 81, 2011c, s. 22.

36/ M. BEKOVÁ, *Archeologické nálezy z nejstaršího osídlení historické Dobrušky a Leštna*, Orlické hory a Podorlicko 20, 2013, s. 367–381.

37/ M. BEKOVÁ, *Archeologické poznatky k nejstarší podobě Týniště nad Orlicí*, In: Sborník k počti Jiřího Kalfersta, Archeologie východních Čech, Supplementum 1, 2014a, s. 19–24.

verzity, univerzit v Hradci Králové a Olomouci.^{38/} Více než dvacetiletou tradicí má předstíhový výzkum na hradě Orlík u Humpolce, tzv. mimoregionální expedice, kterou zajišťuje Bohumír Dragoun ve spolupráci s Archeologickým ústavem Praha.^{39/} Výzkum po dlouhá léta probíhal pod záštitou Tomáše Durdíka, dnes již bohužel zesnulé legendy české kastelologie. V polovině devadesátých let Okresní muzeum Orlických hor spolupracovalo jako pilotní pracoviště s Národním památkovým ústavem v Praze na projektu Statní archeologický seznam. Tehdy archeologické pracoviště získalo podporu Britské rady a díky tomu i počítačové vybavení.

Mravenčí práce při dozorech na stovkách staveb ročně postupně upravuje pohled na nejstarší dějiny Podorlicka, ležícího zdánlivě mimo klasickou sídelní oikumenu. Je již naprosto zřejmé, že původní názor, který zde předpokládal trvale zalesněné území, jehož opuštěnost byla přetržena pouze v době popelnicových polí (mladší doba bronzová – starší doba železná), a nástup trvalého osídlení až s kolonizací ve 13. století, je mylný. Postupně jsou objevovány hroby a sídliště z celého průběhu pravěku, a to i z kultur, jejichž nejbližší výskyt je vzdálen desítky kilometrů – jordánovská kultura, kultura se šňůrovou keramikou ze sklonku doby kamenné.^{40/} Naprosto zásadní je i doložení osídlení oblasti v době laténské (mladší doba železná, Keltové) a navazující době římské a stěhování národů.^{41/42/} Zcela nové je zjištění, že oblast Vrchu byla silně osídlena již ve 13. století.

Velký přínos mají i záchranné výzkumy feudálních sídel. Dlouhodobě je sledována rozsáhlá zřícenina hradu Potštejna, kde drobné sondáže postupně doplňují poznání jeho vývoje. Jsou zkoumány i ostatní hrady a je revidován jejich stav. Bylo objeveno i několik nových lokalit: tvrze Bezděkov, Peklo, Velký Uhřínov, Sendraž, tvrz ve Ždárech. Vybrané polohy byly díky grantové podpoře geodeticky zaměřeny. Záchranný výzkum probíhal na tvrzích v Ledcích^{43/} a v Pekle u Vamberka. Průzkum zaniklých vsí se zatím omezil spíše na terénní prospekční činnost^{44/}, neboť stavební aktivity se soustřeďují spíše na intravilany obcí. Díky drobným akcím postupně poznáváme počátky podorlických měst. Martina Beková a dílem i Bohumír

38/ M. BEKOVÁ – Z. BLÁHOVÁ, Z. SKLENÁŘOVÁ, v tisku: *Vojenice (Eastern Bohemia) – a Late Bronze Age Urnfield cemetery. Preliminary results of recent excavations – and something about cooperation and friendship*, Sborník conference EIA, Hradec Králové.

39/ R. BRZOŇ – T. DURDÍK – B. DRAGON a kol., *Hrad Orlík nad Humpolcem*, Humpolec 2010.

40/ M. BEKOVÁ – J. MILITKÝ, *Pravěké osídlení na území města Kostelec nad Orlicí, Vrcholový středověk a raný novověk ve světle archeologických pramenů*, In: Kostelec nad Orlicí v zrcadle času, Kostelec nad Orlicí 2016, s. 308.

41/ M. BEKOVÁ – J. MILITKÝ, *Pravěké osídlení na území města Kostelec nad Orlicí, Vrcholový středověk a raný novověk ve světle archeologických pramenů*, In: Kostelec nad Orlicí v zrcadle času, Kostelec nad Orlicí 2016, s. 315–318.

42/ M. BEKOVÁ – E. DROBERJAR – P. VELEMÍNSKÝ, *Kostrový hrob z mladší doby stěhování národů z Opočna (Královéhradecký kraj)*, In: *Archeologie barbarů 2010: Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem*. Studia Archaeologica Suebica I. Olomouc 2010, s. 249–256.

43/ B. DRAGON, *Dvě zaniklá feudální sídla v Ledcích nad Dědinou, okres Rychnov nad Kněžnou*, Orlické hory a Podorlicko 7, 1994, s. 23–29.

44/ B. DRAGON, *Zaniklé středověké osady na panství Nové Město nad Metují*, Orlické hory a Podorlicko 9, Rychnov nad Kněžnou 2009, s. 45–72.

Dragoun dokumentovali množství drobných akcí ve Vamberku, Rychnově nad Kněžnou, Týništi nad Orlicí, Dobrušce i Lanškrouně.^{45/,46/,47/}

Archeologické pracoviště poskytuje rovněž konzultační služby pro odbornou i laickou veřejnost, zajišťuje a po odborné stránce zastřešuje programy pro školní mládež, připravuje přednášky pro veřejnost i přímo na výzkumech, kde pravidelně pořádá dny otevřených dveří. Podílí se na tvorbě výstav i na úpravě a tvorbě stálých expozic jak v domovském muzeu, tak v drobnějších městských (Lanškroun, Dobruška) i nemuzejních výstavních prostorách (Kostelec nad Orlicí – zámek, jednotlivé školy regionu). V současné době je k vidění stálá expozice věnovaná pohřebišti v Kostelci nad Orlicí a počátkům středověkého města v suterénu Nového zámku v Kostelci nad Orlicí. Z proměnných výstav, které byly instalovány v domovském muzeu, je jistě důležité zmínit výstavu kachlů „Krásné teplo“ (2005) k němuž vyšel i tištěný průvodce výstavou^{48/}, představení předkolonizační osady v Hrošce (2006) a dvě prezentace kovových nálezů Amatéri a archeologie (2012) a Poklady Rychnovska (2014).

Pracovníci oddělení se účastní odborných setkání a muzeum je i spoluorganizátorem mezinárodního setkání věnovanému experimentální archeologii^{49/}. V roce 2006 rychnovské muzeum organizovalo celostátní setkání Muzejních archeologů ČR.

45/ M. BEKOVÁ, *K poznání středověkého Rychnova nad Kněžnou*, Orlické hory a Podorlicko 7, 1994, s. 175–180.

46/ M. BEKOVÁ, *Týniště nad Orlicí přestavba radnice*, In: Týniště známé i neznámé, Sborníček spolku přátel města Týniště nad Orlicí; číslo 1, 2011b, s. 8–9.

47/ M. BEKOVÁ, *Archeologické nálezy v Lanškrouně, Lanškrounsko*, Lanškroun: Městské muzeum Lanškroun 2, 2004, s. 6.

48/ B. DRAGOUN, *Středověké a novověké kachle z Podorlicka*, Acta muzei richnoviensis, sect. hist., V., Rychnov nad Kněžnou 2005, s. 1–14.

49/ B. DRAGOUN, *Dvacet let „experimentálních“ setkání, Živá archeologie (Re)konstrukce a experiment v archeologii (REA)*, 2014, s. 85–86.